

HVA BETYR JESU MISJONSBEFALING I DAG?

av

THORLEIF BOMAN

Redaktøren av Lutheran World viet dette problem en inngående drøftelse i tidsskriftets marsnummer i år. Bakgrunnen for dette er hans skuffelse over de svar som Kirkenes Verdensråd har gitt gjennom sin studieavdeling i en bibelsk studie over emnet «The Lordship of Christ over the World and the Church», fordi den i så ringe grad kommer inn på hva Kristi herredømme konkret innebærer for oss i dag.

Redaktøren har utvilsomt rett i at det er dette som er hovedsaken for den kristne kirke i dag og til enhver tid, og hans anstrengelser for å bringe dette problem i forgrunnen, bør sterkt understøttes av enhver. I redaktørens egen verdifulle artikkel ville jeg gjerne ha understreket et punkt enda mere enn han selv gjør, nemlig forskjellen på å «lære» og å «gjøre til disippel». Det siste står i grunnteksten til Mt. 28,19 og i de nordiske bibeloversettelser, det første står i den tyske og den engelske bibeloversettelse. Redaktøren innrømmer dog at lære i egentlig forstand står i misjonsbefalingen, v. 20, men ikke engang denne innrømmelse behøvde han ha gjort, for det er en vesentlig forskjell på å undervise folk om Kristi befalinger og å lære dem å adlyde dem. Det siste lærer man som kjent best fra seg ved sitt eksempel, ofte uten ord.

Likesom Gud i 2. Mos. 20,1 ff. således innleder Jesus her sine befalinger med en selvpresentasjon som inngyter glad fortrøstning og full frimodighet, og så gir han apostlene og med dem sin kirke marsjordre. Tanken går uvilkårlig tilbake til den første marsjordre i åpenbaringsens historie, 1. Mos. 12,1; også om denne må man kunne anvende Ernst Lohmeyers ord om misjonsbefalingen at den «bevarer en herlig, eschatologisk nødvendig ubestemthet».

La oss meditere litt over denne merkverdighet at i den kristne åpenbarings historie er Guds primære befaling en marsjordre. Det sies, og vel med rette, at vår tids kristendom er så bundet til bondens forestillingsverden og bondesamfunnets struktur, at den har vanskelig for å finne seg til rette i storbylivet med dets mange og nye problemer. Og den frykt sniker seg da ofte inn på en: Mon det skulle være lettere for bønder å være Jesu disipler enn for andre? Og mon bildene og begrepene hentet fra naturens verden og bondens liv og yrke skulle gi de mest adekvate uttrykk for åpenbaringens innhold?

Om det er slik i dag, skal vi huske på at slik var det ikke fra begynnelsen av, og slik er det ikke i Bibelen. Hele Bibelen viser oss at den stand som står Guds hjerte nærmest, ikke er bondens, men nomadens, vandringsmannens. Nomader og halvnomader var Abraham, Isak og Jakob og de iraelittiske stammer inntil innvandringen i Kanaan. Nomade var Moses da han fikk sin grunnleggende gudsåpenbaring, og det var under den påfølgende utvandring fra Egypt ut i ørkenen at de hebreiske stammer opplevde Jahves makt over naturen og verdensriket på en slik måte at det dannet fundamentet for deres tro til alle tider og smeltet stammene sammen til ett folk på denne tros grunn.

Bibelen forteller oss videre at Israels overgang fra nomadeliv til bondeliv var så vanskelig og farlig i religiøs henseende at Jahve-religionen i århundrer måtte kjempe en kamp på liv og død for å bestå i det nye samfunn. Det er altså slett ikke så at bondens liv i seg selv står den bibelske åpenbaring nær. I Palestina var jorddyrkingen knyttet til Baal- og Astartedyrkelsen, og det var først etter en ny, tung vandring, til Babylon og tilbake igjen, at denne forbindelse ble helt oppløst. Et plastisk uttrykk for Jahvereligionens vurdering av nomadens og bondens yrker har vi i fortellingen om Kain og Abel. Den forutsetter at nomaden Abel sto Gud nærmere enn bonden Kain, selv om han ikke fikk så lang levetid. Betegnende er det også at Kains sønn, Hanok, ble bybygger, og at hans etterkommer, Tubalkain, ble teknikkens opphavsmann.

For Israels religion besto vanskeligheten i overgangen fra nomadeliv til bondens liv. Den videre overgang til byliv innebar ingen ny vanskelighet, snarere omvendt. Det varte ikke svært lenge før den sist erobrede by, hedenskapets faste borg, Jerusalem, ble Jahverreligionens sentrum. I åpenbaringsens historie er bondelivet bare en parentes, Hebr. 11, 8—10.

Vi kan ikke gå inn på detaljer i denne påvisning, men må nøye oss med antydninger. Da han kom som var større enn Abraham og Mose, Jesus Kristus, tok også han vandringsstaven fatt og gikk fra by til by med sine disipler. Og han ville ved enden av sin vandring at hans navn for fremtiden skulle være mest knyttet til den største byen i landet, det hellige og vanhellige Jerusalem.

Da apostlene etter pinsedagen slo seg til ro i den blomstrende menighet i Jerusalem, sørget en forfølgelse for at Jesu marsjordre ble effektivert, og en ny stor apostel, Paulus, ble vandringsmannen fremfor alle, idet han gikk fra storby til storby i verdensriket og grunnla kristne menigheter. Aposteltidens kristendom er en storbyreligion!

Så er da den kristne menighets liv på jorden en evig vandring mot et usynlig, transcendent mål, stadig lengre frem, stadig høyere opp, ubundet av verden og tingene i den, 1. Kor. 7, 29—31. Men da kan ikke bondens liv gi et adekvat bilde av det kristne livsideal, men snarere tvert imot, for ingen er mere knyttet til sitt sted og sin jord enn bonden, jfr. Lk. 12,16 ff. Idealet er nomaden som i åpenbaringsens lange historie blir seg selv lik under alle metamorfoser, endog når han er blitt et uforbederlig storbymenneske som ikke er i stand til å tenke seg den evige salighet uten som et byliv, Hebr. 13, 14, Johs. Åp. 21 og 22, jfr. Gal. 4,26. Så skal vi ikke bli forskrekket om bylivet gjør menneskene rotløse, men gripe rotløsheten og gjøre den til en kristelig vinning.

I denne forbindelse må jeg få nevne jødefolkets skjebne. Det har undret meg at dette folk har kunnet leve ved siden av kristne mennesker i 1900 år og bevare sin tro og sin egenart. Det røper at det må ha noe å lære den kristne kirke. En av

de ting som dette vandrende folk har å lære oss, er å holde nomadeidealet levende for oss, så vi ikke slår oss til ro på noe sted eller i noen former, hvor åndelige og fullkomne de så måtte synes oss å være.

At menneskeheten og med den den kristne kirke i vår tid har rykket sine teltpeleer opp og befinner seg på vandring inn i det ukjente, er vel alle enige om, men den kristne kirke er ikke lenger skystøtten som går foran toget om dagen og ildsøylen som går foran om natten og viser menneskeheten vei, men den er sakket akterut, fordi oppbruddet kom overraskende på den. Den hadde slått seg til ro i sine samfunn og institusjoner, i sine tankeformer og idealer, og glemte at den var kalt til en evig vandring. Vi vil ikke hengi oss til en ørkesløs overveielse av spørsmålet om det er for sent for kirken å komme til besinnelse, men heller spørre hva den seende og ansvarbevisste har å gjøre i dag.

La oss da begynne med å spørre: Hvor er det de antikristelige krefter retter sine heftigste angrep og vinner sine største seire? Lutheran World's marsnummer både peker på stedet og gir det riktige kristne svar på utfordringen. Det er på det sosiale og det politiske område at kampen raser, og det budskap som den kristne kirke har å bringe i denne situasjon, er bekjennelsen til Kristus som Herre med all makt i himmel og på jord.

I lange tider, ja i århundrer har den kristne kirke, særlig den lutherske, konsentrert det kristne budskap i de to ord: synd og nåde, og forkynt Kristus som Frelser. La oss innrømme at dette er kristendommens sentrum, og det er all ære verd at troende mennesker står vakt for å beskytte sentrum mot angrep. Men om nå fienden i strid med alle anstendige kampregler retter sitt angrep mot flankene? Da er det livsfarlig for kirken å ha samlet hele sitt forsvar i sentrum. Hannibals knipe-tangmanøvre, som i århundrenes løp har ført til så mange strålende seire på det militære område, er i vår tid overført til det åndelige felt.

Nazismen angrep aldri budskapet om synd og nåde eller troen på Kristus som Frelser, ikke fordi den var enig i bud-

skapet, men fordi det var ufarlig for den. Den begynte nazifiseringen ute i periferien, hvor kirken hittil ikke hadde vist noen interesse eller aktivitet: på det politiske og det økonomiske område, så kom turen til rettsvesenet, skolen, ungdommens oppdragelse, arbeidslivet. Det ble mer og mer tydelig at nazismen utgjorde en totalitet som siktet på å vinne det hele samfunn og det hele menneske. Men dermed hadde nazismen også minnet den kristne kirke om en sannhet den nesten hadde glemst, nemlig at også den utgjorde en totalitet som omfattet det hele menneske og den hele menneskehet, underlagt Guds herredømme.

Kirken begynte å lese Det nye testamente på en ny måte, og oppdaget at den eldste Kristusbekjennelse lyder: Jesus er Herre, 1. Kor. 12,3. Det er også det høyeste navn som Faderen har gitt ham, fordi han var lydig inntil korsets død, og som engang hver tunge i universet skal bekjenne, Fil. 2, 5—11. Kirken husket også plutselig på at det ikke var som Frelser at Jesus ble dømt til døden, men som Messias, Israels konge og folkets herre. Kirken begynte også å lese historien på en ny måte. Den så at det i religiøs henseende meget tolerante romerske styre kom i kollisjon med den kristne kirke, fordi denne kjente en Herre som sto over keiseren. Med rette gjorde Luther i sin store katekisme Herre-navnet til grunnordet i Kristusbekjennelsen, for når den kristne kirke kjemper en kamp på liv og død med verden for sin tro, er det alltid fordi den bekjenner troen på Kristus som Herren. Derfor måtte kirken forkaste nazismens lære om Hitler som Führer og Herre, og det tjener den til ære at den gjorde det.

Så langt er alt godt og vel, men kirken har vel ikke bare et nei å forkynne, men også et ja, jfr. 2. Kor. 1, 19 f. Det var mange ikke-kristne som sa nei til nazismen, og de fleste hadde sitt alternativ til den, men kirken hadde intet. Og den synes ikke å savne det. Den synes ikke å ha oppdaget at med de totalitære statssystemers oppståen har verden gått inn i en ny epoke i sin historie, og da må kirken begynne å tenke om igjen dersom den overhodet vil bestå.

Den behøver ikke å tenke nye og epokegjørende tanker. Den

kan bare gripe tilbake til de gamle og være tro mot selve grunnbekjennelsen: Kristus er Herre og har all makt i himmel og på jord. Det skadet ikke om kirken samlet seg i en alvorlig syndserkjennelse og anger og bot, fordi den har glemt dette. Hadde kirken vært våken, hadde den sett og forstått at de totalitære systemers oppkomst skyldes dens egen forsømmelse; for den har selv et totalitært budskap som er eldre enn kommunismens: Kristus skal ha all makt i himmel og på jord. At entusiaster og hæretikere har gitt lettvinde og overfladiske og dermed falske løsninger, befri ikke kirken fra forpliktelsen til å gjennomtenke hva bekjennelsen til Kristus som Herren innebærer for den i dag.

En hjelp til et kristent helhetssyn får vi når vi oppdager at den bibelske tenkning, særlig den gammeltestamentlige, er kollektiv i god betydning, og dermed totalitær (fremdeles i god betydning). Mange ikke-européiske folk, særlig de såkalte primitive, eier ennå evnen til god kollektiv tenkning. Om vi lærte noe av dem og tok dem til hjelpere? Det finnes to slags kollektiver, et anorganisk og et organisk: sandkornene i en sandhaug utgjør en helhet, organene i et legeme utgjør også en helhet. Utviklingen i hele verden, også i Vesterland, går mot det kollektive. Vi føler det som en ulykke, fordi det innebærer en nivellering og en utslettelse av individualiteten, gjør oss til sandkorn i en haug; men våre misjonærer forteller oss at de primitive folks organisk kollektive tenkning nettopp fremelsker de store personligheter, fordi lederen ikke bare representerer seg selv og sin egen mening, men helheten og dens mening.

Nazismen inneholdt et sannhetsmoment som vi gjør vel i å akte på, nemlig at kampen i vår tid ikke står mellom rike og fattige klasser, men mellom rike og fattige nasjoner. Lazarus ligger fremdeles ved den rike manns port, og den rike mann ser ham ikke, iallfall ikke slik at han kommer ham til hjelp. Det har blant andre Trevor Huddleston på en overbevisende og rystende måte vist i sin bok «Naught for your comfort». Hans skjebne har også vist oss at den rike mann blir rasende når han blir minnet om at Lazarus lever. Det er dette raseri som

den kristne kirke er kalt til å ta inn over seg i Kristi etterfølgelse. Den er også kalt til å forkynne Europas og Amerikas folk at en stadig høyere levestandard er et ukristelig politisk ideal, fordi Lazarus omkommer utenfor deres stuedør. Den tid er kommet, da de fargete folk ikke er tilfreds med barmhjertighet. Nå må kirken forkynne rettferdighet, ikke bare i Syd-Afrika, men i *hele* Afrika, og i hele verden. Det vil vekke en storm av forbitrelse, dersom det blir sagt på en slik måte at de som det gjelder, blir tvunget til å ta et åpent standpunkt, og den kristne kirke i Vesten kanskje blir tvunget til å stille seg på de fargete folks side mot sine egne landsmenn. Det ville bli ytterst ubehagelig for dem, ja pinlig, kanskje farlig; men kirken ville igjen oppdage hva den opplevde i nazitiden, at da den kjempet ute i periferien, ble den fornyet i sentrum.

Vi gjør oss ingen forhåpninger om at noen vil ense hva som her er skrevet. Den kristne kirke vil fortsette å følge den minste motstands vei og i sin forkynnelse holde seg borte fra alle farlige konsekvenser av troen på Kristus som Herre, og nøye seg med å forkynne Kristus som en soning for våre synder, også mot Lazarus, og ellers anbefale barmhjertighet mot ham. Det er ikke så meget å si på det. Ikke engang en nomade bytter leirplass, før mangelen på beite tvinger ham til det, eller fiender gjør livet uutholdelig for ham.

Den alminnelige kristne spør irritert: «Hvorfor kan det være nødvendig å trekke flere konsekvenser av troen på Kristus i vår tid enn på Luthers tid og apostlenes tid?» Det er ikke så vanskelig å svare på dette. På Luthers tid var alle i prinsippet enige om hva rett og rettferdighet var, hva ondt og godt, hva sannhet og løgn, hva rent og urent, hva gudsfrykt og gudsbеспotelse var. Det var i så henseende ingen forskjell på protestanter og katolikker, ikke engang på kristne og muhammedanere; det var i den henseende heller ingen forskjell på verdslige og forbryterske mennesker og på gudfryktige og lovlidige, for de verdslige visste at de var gudløse, og forbryterne visste at de overtrådte Guds og menneskers bud. Noe lignende kan sies om aposteltiden. Den romerske rettsorden f. eks. sto så høyt i

etisk henseende at Paulus kunne skrive at det ikke er øvrighet uten av Gud, og at de styrende ikke er til redsel for den gode gjerning, men bare for den onde, og at den som gjør det som godt er, får ros av øvrigheten.

Vi vet at det ikke lenger er tilfellet. Europa har fått oppleve en rettsorden som har vært til redsel for den gode gjerning og til glede for den onde. Og negrene i Afrika vil i stor utstrekning si det samme om den hvite manns rettsorden der. De enkleste etiske begreper stilles i Europa under debatt og i tvil. Grensene mellom sannhet og løgn, rent og urent, godt og ondt, rett og urett, ærbødighet og frekkhet utviskes eller flyttes vilkårlig. Både apostlene og Luther hadde en sikker forbundsfelle i samfunnets rettsorden og i samtidens humane og almenreligiøse tenkning, og kunne overlate til ikke-kristne institusjoner og personer å styre store livsområder. Det er ikke lenger så. Kirken må nå ut fra sin kristne tro og moral gjennomtenke hele menneske- og samfunnslivet. Derav følger at troen på Kristus som Herre må få flere konsekvenser i vår tid enn i noen tidligere epoke. Det finnes i virkeligheten intet livsområde som troen kan unndra Kristi herredømme. En annen sak er det at dette herredømme i sak vil falle sammen med det som ikke-kristne, men etiske personligheter vil kalle et moralsk styre. Vi har ingen grunn til å nekte å samarbeide med slike, men vi må forbeholde oss lov til å se vårt syn som en konsekvens av troen på Kristus som Herre.

Kommunismen tok opp og løste (i en antikristelig ånd) et samfunnsproblem som kristendommen eller den kristne kirke burde ha løst om den hadde forstått konsekvensene av troen på Kristus som Herre. Nazismen prøvde å overvinne kommunismen med en bedre lære, men gjorde i virkeligheten et forsøk på å utdrive djevelen ved Beelzebul. Men det er til kirkens skam at *den* ikke gjorde forsøket på en riktig måte. Nå har kirken fått et pusterom og en nådetid til å gjøre dette forsøk. Kommunismen står der som en levende og truende utfordring til den kristne kirke. Bak denne trusel bør kirken ikke se djevelen, men Kristus, den korsfestede. Det har ringt for kirken

for første og for annen gang. Bruker ikke kirken sin korte nådetid nå, ringer det for tredje og siste gang.

Men kirkens herre prøver også innenfra å sette kristenheten i gang. Levestandarden stiger, velstanden øker, teknikken blomstrer, men livsgleden avtar og de åndelige ressurser, kulturarven fra oldtiden, minker. Naturvitenskapen har riktignok avlivet materialismen, men bare for å vise oss en enda uhyggeligere mulighet: nihilismen, den grufulle, åndelige tomhet. Det er åpenbart at her, i disse omgivelser og blant disse muligheter, har kirken ingen blivende stad, og enten den vil det eller ikke, drives den på vandring mot et mål som dens herre i nåde ennå vil vise den, om den setter seg i bevegelse straks, nå i den ellefte time.